

Bodimo prava velika družina

Pri nedavni avtomobilski nesreči pri Domju sta se ubila dva mlada fanta, od katerih je bil eden gotovo, drugi pa verjetno slovenskega rodu. Hudo pa sta bili ranjeni dve 14 al 15-letni dekletki iz neke bližnje vasi, prav tako Slovenki (da ne govorimo o ranjeni družini v drugem avtomobilu, ki je tudi slovenska). Nesreča se je zgodila ob 11. uri ponoči, ko je drvel Fiat 500 obeh fantov s preveliko hitrostjo po predmestni cesti. Marsikdo je prebral novico o nesreči, jo morda še nekoliko komentiral, a novi dogodki so jo kmalu izrinili iz njegove zavesti. Saj avtomobilskih nesreč je toliko!

In vendar bi se morali ob tej nesreči nekoliko dalje ustaviti. Pretresljivo je namreč poleg tragedije same še nekaj drugega: trije od mladih, ki so se peljali skupaj v avtomobilu, še niso imeli dvajset let, dekletki niti petnajst. Kako da so se znašli ti mladi tako pozno zvečer na samotni cesti? Kako sta zašli tja tako mladi dekletki, ki sta obiskovali slovensko nižjo srednjo šolo?

Ena teh deklet baj je nima staršev. O domačih razmerah druge nismo poučeni, a verjetno tudi ona nima nikogar, ki bi dovolj skrbno pazil nanjo. Toda ali nismo mi vsi, vsa naša narodna skupnost, do neke mere odgovorni za vzgojo in usodo naše mladine? Nihče med nami ne more z mirno vestjo reči: kaj me to briga! Tem manj, ker je takih samim sebi prepuščenih mladostnikov med nami še veliko.

Mnogokrat diskutiramo v raznih krogih in društvih, kako poživiti med našimi ljudmi zavest narodne skupnosti, zavest, da pripadamo isti narodni družini. Mislimo, da se da vzdamo in ne tisti tako zavest samo s političnimi sredstvi, s propagando, s predavanji, z idejami, pri tem pa pozabljamo, da je tudi tu važna predvsem ljubezen. Nihče nima pravice hladno izjaviti: Sem mar jaz varuh svojega brata, svoje sestre? Kajti resnica je, da smo vsi odgovorni za usodo drug drugega in s tem tudi za usodo vsega našega naroda in zlasti vse naše narodne manjšine.

Med nami je slišati mnogo velikih fraz, a čuti je malo ljubezni. Slovenci postajamo iz vzrokov, o katerih tu ne moremo razpravljati, če so nam sploh dovolj jasni, narod mrzlih, nedružabnih, samoljubnih, vase zaprtih, skopuških ljudi. To ni naša ugotovitev, to so že mnogi z grenkobo ugotovili pred nami. Beseda idealist je zadobila med nami zaničljiv, posmehljiv pomen, če že ni postala naravnost žaljivka in psovka. In ni slučaj, če imamo Slovenci rekord v pogledu samomorov.

Poznamo mnogo primerov, ko bi bilo malo ljubezni, malo topline in pomoči, malo zanimanja ohranilo našemu narodu ne le posameznike, ampak cele družine, ki so se znašle osamljene in v moralni ali materialni stiski. Toda nihče se ni našel med nami Slovenci, ki bi jim bil izkazal tisto malo ljubezni in pozornosti. Izkazali so

(Nadaljevanje na 3. strani)

RAZPRAVA O POPRAVKIH USTAVE V JUGOSLAVIJI

Po vseh jugoslovanskih republikah in v političnih organizacijah ter intelektualnih krogih v središčih vodijo zadnji čas obširne razprave in polemike o popravkih sedanje ustave, ki naj bi jih v kratkem sprejela zvezna skupščina v Beogradu. Izkazalo se je namreč, da vsebuje sedanja ustava razne »luknje« in nedoslednosti, ki ovirajo razvoj, zlasti razvoj samoupravljanja in decentralizacije, pa tudi učinkovitost zakonodajnih postopkov. Predvsem sedanja ustava pre malo jasno razmejuje pristojnosti republik in federacije, preveč nejasno stališče pa je, kot je razvidno iz sedanjih debat, zavzemala tudi do tistih narodnostnih skupin, ki ne tvorijo lastnih republik. Nejasnosti v pogledu samoupravljanja in vztrajanje pri določenem centralizmu pa so tudi ovirali razvoj gospodarstva in posebej še gospodarski in socialni razvoj posameznih republik oziroma narodov. Slovensko časopisje se je pogostoma pritoževalo, da je zvezna zakonodaja preveč podrobna, lahko bi dejali tudi prebujna ali preveč birokratska, ker je daleč presegle okvire, kot so bili zamišljeni v ustavi. Predpisovala je vse podrobnosti in skušala spraviti vse različnosti v nacionalni in gospodarski sestavi Jugoslavije na isti imenovalec, na »povprečno merilo«, kar se je izkazalo za zmotno. Dušilo je zakonodajne pobude republiških skupščin in oviralo avtonomno oziroma samoupravno reševanje raznih specifičnih problemov v Sloveniji in prav tako tudi v drugih republikah.

Pri sedanjih debatah gre za to, da bi odpravili te pomanjkljivosti in zagotovili samostojnejši razvoj republik in gospodarstva ter reševanje problemov, ki krčijo po rešitvi in katerih zvezna zakonodaja ne more rešiti. Taki problemi so npr. v Slo-

veniji vprašanje pravičnih pokojnin, vzdrževanje šol in šolstva na splošno, finansiranje zdravstva in socialnega skrbstva v celoti, stanovanjski problem, modernizacija slovenske industrije, posebno kemične, gradnja avtocest itd. V bistvu bi radi z ustavnimi popravki zagotovili učinkovitejšo delovanje zvezne skupščine, ki je bila doslej preveč razdrobljena na pet zborov, ki pa niso imeli prave zakonodajne moči, in zagotovili republikam tako mero avtonomije, da bi lahko vsaj do neke najnujnejše mere same reševale svoje probleme. Vzporedno s tem pa gre tudi za vprašanje novega volivnega sistema zvezne skupščine, to je ali neposredne ali posredne volitve. Zdi se, da so posredne volitve, ki so bile uvedene s sedanjo ustavo, razočarale, ker so precej zmanjšale zanimanje javnosti za volitve. Debatira pa se tudi o vprašanju postavljanja kandidatur, kdo naj ima pravico predlagati kandidate itd.

Seveda prihajajo pri sedanjih razpravah do izraza različne težnje, tako tiste, ki bi hotele veliko mero avtonomije za republike, kot tudi take, ki bi hotele rešiti kar največ od centralizma, boječ se za enotnost gospodarskega in splošno družbenega sistema. Trenutno še ni mogoče reči, kakšne težnje bodo zmagale. Želeli je, da bi zmagale tiste, ki najbolj realistično presojajo današnje probleme v Jugoslaviji in ki so tudi dosegle in sprožile sedanjo razpravo o popravkih ustave, to je tiste, ki se zavzemajo za čimvečjo avtonomijo republik. Jasno je, da bo navezanost jugoslovanskih narodov na skupno zvezno državo in na socialistični sistem, kakršen je danes jugoslovanski, to je na sistem, ki načelno priznava delovnim in na-

(Nadaljevanje na 7. strani)

Predlog za sociološko raziskavo

Če je res, da je število učencev in dijakov slovenskih šol zanesljiv pokazatelj stopnje narodne zavednosti — in o tem ne more biti dvoma — smemo danes trditi, da se je najbrž zaključil tisti negativni proces, ki je marsikaterega člana naše zamejske slovenske skupnosti izročil v bližnji preteklosti v objem tujega narodnega okolja. Povečanje števila letos vpisanih otrok v slovenske šole, poživljena dejavnost prosvetnih društev, živahno športno udejstvovanje naše mladine in še drugi znaki slovenske življenjskosti morejo zgor njo ugotovitev samo potrditi.

Ta preobrat nas seveda navdaja z zadoščenjem, ker vidimo, da so bili idealizem, požrtvovalnost, napori in vztrajnost sorazmerno majhnega števila ljudi vendarle kronani z določenim uspehom. To-

da naše zadoščenje, naš optimizem bi bila tem večja in zlasti tembolj upravičena, če bi smeli hkrati ugotoviti, da je danes konec tudi drugega, gotovo bolj kompleksnega pojava, ki je v teh dveh zadnjih desetletjih rezal korenine celotnemu našemu zamejskemu narodnemu deblu, to je znatnemu biološkemu nazadovanju, katerega glavni vzrok je bil padec rodnosti.

Ni treba, da kličemo na pomoč statistične podatke, kajti že samo bežen pogled po naši najbližji okolici nam pove, da je doba, ko je tudi pri nas vsaka družina imela kopico otrok, že davno mimo in da so take družine danes izjemna. V tem pogledu smo Slovenci sicer preživljali enako krizo kot tukajšnji državljani italijanske narodnosti, ven-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 13. oktobra, ob: 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.50 Glasba za harfo; 10.15 Poslušali boste; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Michelangelo Buonarroti«; 11.40 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.45 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 Calvino: »80. severni vzporednik«. Drama v 3 dej.; 17.05 Revija orkestrrov; 17.30 Beseda in glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.30 »Kino, večeraj in danes«; 18.45 Operetne melodije; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Klasiki lahke glasbe; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske folklorne; 21.00 Semenlj plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba. Igra pianist Došek; 22.05 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 14. oktobra, ob: 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Casamassimov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Zbor »T. Bichebner« iz Tapogliana in Nogareda ob Teru; 19.00 Alpertov orkester; 19.10 »Odvetni« za vsakogar; 19.20 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Športna tribuna; 21.05 Zgodbe prve svetovne vojne; 21.25 Romantične melodije; 22.00 Slovenski solisti. Harfistka Uršič-Petrič; 22.20 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 15. oktobra, ob: 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Pianist Tatum; 12.00 Bednarik: »Pratika«; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 J. Jež: »Italijansčina po radiu«; 17.35 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, pripravlja Lovrečič - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Koncertisti naše dežele. Pianist Gherbitz; 19.10 Cankarjeve črtice; 19.20 Južno-ameriška ritmična glasba; 19.45 Moški vok. kvintet »Zarja« iz Trsta; 20.00 Šport; 20.35 Gluck »Armida«, lirski tragedija.

♦ SREDA, 16. oktobra, ob: 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Hirt; 12.10 »Brali smo za vas«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Boschettijev trio; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.45 Ne vse, toda o vsem; 18.00 Ščepec poezije; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Slavni pevci v tržaških gledališčih; 19.10 »Higiena in zdravje«; 19.15 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (21.15) »Za vašo knjižno polico«; 22.30 Zabavna glasba.

♦ CETRTEK, 17. oktobra, ob: 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Zbrane melodije; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Razkuštrane pesmi; 17.45 Moj prosti čas; 18.00 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji; 19.00 Gulda in njegov ansambel; 19.10 Pisani balončki; 19.40 Motivi, ki vam ugajajo; 20.30 Šport; 20.35 de Obaldia »Urbi et orbi«. Radijska drama; 21.35 Motivi dveh Amerik; 22.00 Komorne skladbe. Danieli: Mala suita za 7 glasbil; Izvajajo: pf. Danieli, fl. Pahor, cl. Brezigar in Emanueli, fg. Di Cesare, trb. Cancelli in trbn. Resilia.

♦ PETEK, 18. oktobra, ob: 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Curtis; 12.20 »Blagoznanstva za domačo rabo«; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.00 Slovensčina za Slovence; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Koncert; 18.55 Poje Mina; 19.10 Spinelli: Evropska ideja danes (3) »Uvedba hegemonij«; 19.25 Chaquaitov orkester; 19.45 »Berl, berl rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe; 22.00 Skladbe davnih dob; 22.10 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 19. oktobra, ob: 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Pozavnist Pezzotta; 12.10 »Iz starih časov«; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 V 3/4 taktu; 16.45 Otrokov pravljici svet; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.45 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu; Moj prosti čas; 18.45 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Zbor Marijine družbe iz Gorice, vodi Bratuževa; 19.10 »Družinski obzornik«; 19.25 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.50 Neverjetne zgodbe; 21.30 Vabilo na ples.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ulica Sv. Frančiška 20 - telefon 29-477

Ideologija kot sredstvo ruskega imperializma

V torek je imelo predsedstvo češkoslovaške komunistične partije celodnevno sejo, na kateri je razpravljalo o rezultatih češkoslovaško-sovjetskega vrhunjskega sestanka v Moskvi. Pomen seje je bil seveda le v tem, da so na njej moskovske sklepe, ki pomenijo v bistvu sovjetski diktat za prenehanje »nove smeri« na Češkoslovaškem, formalno odobrili. Druge izbire KPC nima. In zato je prezident moskovski diktat seveda »odobril«. Pri tem je pokazal nekoliko prisilnega optimizma samo Dubček, ko je zatrjeval kolegom, da bo zamenjanih nekaj ljudi sicer »na važnih, a ne najvažnejših mestih«, čeprav zahodni tisk in češkoslovaška javnost že na splošno ugibljeta, kdaj se bo moral umakniti tudi Dubček in narediti prostor človeku, ki bo Sovjetom bolj pri srcu.

Dubček je ob tej priložnosti tudi povedal, da bo ostalo na Češkoslovaškem 50.000 sovjetskih vojakov, torej nekoliko manj, kot so prej javljali (70.000). Seveda je malo verjetno, da bodo Sovjeti vsaj tokrat držali besedo. Njihove divizije bodo baje razmeščene vzdolž češko-zahodnonemške meje, da bi »varovale« Češkoslovaško pred vdorom s tiste strani...

Tako Čehe kot demokratično javno mnenje v Evropi pa je moralo najbolj prizadeti tisto mesto v Dubčekovem pojasnjevanju, kjer je izjavil, da bodo lahko Čehi in Slovaki sami in ne Sovjeti določali, če je kdo »zakoreninjen v načelih marksizma leninizma in proletarskega internacionalizma« ali ne. Takšna ideološka pravoverni ljudje naj bi namreč v smislu moskovskih sklepov zamenjali tiste češkoslovaške visoke funkcionarje, katerih ideološke korenine segajo premalo globoko. Ne glede na ironijo teh fraz je razbrati iz njih tudi brutalno dejstvo, da je postala Sovjetom ideologija marksizma leninizma, ali tistega kar pojmujejo pod tem izrazom, samo sredstvo njihovega velikoruskega imperializma.

Ta pojav bi zaslužil jasnejše osvetlitve in poglobljeni študij sociologov in strokov-

njakov za politične vede, vendar ni dvoma, da obstaja. Na tem nič ne spremeni pridevnik »sovjetski«, kajti v Sovjetski zvezi je velikoruski narod tisti, ki izvaja hegemonijo nad vsemi drugimi narodi in jih skuša etnično počasi, trenutno na »lep« način asimilirati (četudi ni manjkalo tudi manj lepih načinov). Na tem tudi nič ne spremeni sklicavanje na ideologijo in ne na raso, kajti niti Hitlerjev imperializem se nasproti drugim narodom ni skliceval na raso (to je zavest je gojil le v Nemcih in doma), ampak na ideologijo voditeljstva, boja proti »plutokracijam«, gnilim »demokracijam«, judovstvu in drugemu, kar je smatral za oviro »novemu redu«, ki ga je oznanjal in skušal zagotoviti s tanki. Kamor je prišel, je prišel, kakor je znano, tudi on kot »osvoboditelj« (Avstrija, Češka, Slovaška, Jugoslavija itd.) Vsak imperializem namreč nujno potrebuje za nosilca kako ideologijo, že od časa Mohameda in Karla Velikega naprej. Tako tudi ruski.

Novice po svetu

V Rimu so voditelji sredinsko-levih strank pridno na delu, da bi zvarili novo sredinsko-levo koalicijo, ki nudi edino možnost trdne vlade in konstruktivne politike v Italiji. Pač pa bo nova sredinska levica verjetno omejena v času in bo imela točno določen program.

★

Na mejah z Zahodno Nemčijo stoji trenutno 42 sovjetskih divizij. Nemčija se boji vdora.

★

Sovjeti baje zahtevajo od Finske vojaška oporišča v Batskem morju. To je zahteval Kosigin na sestanku s finskim predsednikom Kekkonenom.

★

Družbi Fiat in Citroën se pogajata za sklenitev pogodbe o tesnem medsebojnem sodelovanju.

★

Izrael je predložil realističen in za Arabce sprejemljiv načrt za mirovno pogodbo.

★

V Rimu so odkrili skupino vohunov za Rusijo. Delovali so v zunanem ministrstvu, s povezavo v trgovskih krogih.

Predlog za sociološko raziskavo

(Nadaljevanje s 1. strani)

dar posledice pri njih niso tako vidne, ker je »zgubo« nadomestila, vsaj na Tržaškem, množična priselitev istrskih pribežnikov in delno tudi imigracija iz drugih italijanskih pokrajin.

Pojav sam na sebi ni tudi prav nič izrednega, ker je značilen za družbo, ki doživlja globoke in nagle strukturne spremembe, ki jih terjata industrializacija, razvoj terciarnih dejavnosti in drugi pojavi sodobne industrijske dobe. Šele znanstvena sociološka raziskava bi nam povedala, kakšen je trenutni položaj glede tega izredno važnega problema in bi hkrati omogočila, da bi se določila sredstva in sprejeli ukrepi, ki naj vplivajo na nadaljnji razvoj naše slovenske skupnosti. Žal pri nas dozdalej ni bilo posluha za tovrstno delovanje in je zato skrajšen čas, da se v naših odgovornih krogih začne resno razmišljati o takšnih pobudah, kajti drugače bomo tudi življenjsko važna vprašanja nadaljevali obravnavati diletantsko, medtem ko bi jih bilo treba proučevati in reševati z vso znanstveno resnostjo in natančnostjo.

Vemo, da so v sosedni Sloveniji družbene vede v polnem razmahu, da obstajajo inštituti in

ustanove, ki razpolagajo z dobrimi strokovnimi kadri in z obilnim znanstvenim materialom. Mislimo zato, da bi ne smelo biti težav za pripravo in izvedbo temeljite znanstvene sociološke raziskave o stanju tukajšnje slovenske manjšine, tako da bi se osvetlili vsi najvažnejši aspekti njenega življenja. Rezultati takšne raziskave bi bili dragoceno gradivo za vodstva vseh naših manjšinskih organizacij in ustanov, kar bi gotovo pripomoglo, da bi postalo njihovo delovanje še bolj učinkovito, s čimer bi še krepkeje zagotovili tukajšnjemu slovenskemu ljudstvu miren in plodovit razvoj.

TEDENSKI KOLEDARČEK

13. oktobra, nedelja: Edvard, Valuk
14. oktobra, ponedeljek: Borut, Kalist
15. oktobra, torek: Terezija, Gorazd
16. oktobra, sredo: Hotimir, Jadviga
17. oktobra, četrtek: Hedvika, Mira
18. oktobra, petek: Puka, Vojnomir
19. oktobra, sobota: Etbin, Lavra

Nova žalitev za koroške Slovence

Starodavna Gospa Sveta nad Gosposvet-skim poljem, kjer stoji vojvodski prestol, je s tem vred zgodovinska priča slovenstva, verskega in narodnega, v srcu slovenske zemlje od 8. stoletja dalje, v Karantaniji.

Neizpodbitni zgodovinski viri pričajo, da se je slovenski jezik slišal pri vojvodskem prestolu ob ustoličevanju karantanskih knezov do Ernesta Zeleznega v 15. stoletju. Prav tako izpričujejo Ivan Vetrinjski in drugi tedanji zgodovinarji, da se je pod oboki cerkve pri Gospe Sveti razlegal tudi slovenski glas in da prav tam počiva sveti škof Modest, ki se je uprl tedanjemu germanskemu načinu pokristjanjevanja karantanskih Slovencev s silo ali »v desnici meč, v levici križ« in je učil oznanjati sveti nauk v materini besedi.

Zato se tem neverjetneje sliši, da je po tisoč letih izšla prav pri Gospe Sveti brošura, ki zanika pravico do verouka v jeziku staršev.

Knjigo na 154 straneh je izdal tamkajšnji župnik Wilhelm Mucher pod naslovom »Die Sprache des Religionsunterrichtes in

Südkärnten — Cyrill und Method« — Veroučni jezik na južnem Koroškem — Ciril in Metod«.

Brošura je napisana v strupenem duhu proti Slovincem. Pisatelj trdi, da ni bil sv. Modest slovenski apostol. Ciril in Metod, pravi v svojem strupenjaštvu, da sploh ni sta svetnika, marveč apostola slovanskega nacionalizma. Namenoma je izbran tudi čas za izdajo te brošure, ko morajo starši ob začetku šolskega leta posebej zahtevati, da se bodo njihovi otroci učili v šoli tudi slovenščine. Naključje — morda samo to — je pa zahtevalo, da je bil pisan ta napad na slovenstvo, pod versko krinko, prav pri Gospe Sveti, v srcu nekdanje slovenske Karantanije. Marsikatero starše je ali bo takšna brošura preplašila, da ne bodo terjali slovenskega pouka za svoje otroke.

PLAH ODGOVOR

Dne 22. septembra je prinesel slovenski cerkveni list krške škofije »Nedelja« odgovor Mucherjevo pisanje. Pričakovali bi, da bi ordinariat prepovedal širjenje lažnivih trditev, napadov na svetništvo kljub papeškimi pismom od Hadrijana II. dalje pa do Janeza XXIII., pa četudi je pisatelj, žal, župnik pri Gospe Sveti. Škofijski tiskovni urad v Celovcu izjavlja (z datumom 7. sept. 1968), da nadpastir obžaluje, ko se javno

obdolžujejo slovenski sobratje in dodaja da se ne smejo preveč poudarjati nacionalne vrednote. To se lahko razume tudi v smislu, da se starši ne smejo potegovati za pouk verouka v materinščini in tudi ne za uveljavljanje materinščine v cerkvi, kot sta to želela in za to delovala sveta brata.

Celovski ordinariat ne obsoja niti z besedico Mucherjevega stališča, marveč ga celo dvomno dopušča s svojimi splošnimi izjavami, ki so bolj naperjene proti napadenim kot pa proti navadavcu.

Cloveka in katoličana mora boleti tako početje. Nas, sinove slovenskega rodu pa še bolj, ker prihajajo krivični napadi prav od tam, kjer je bilo naše versko in narodno središče.

☆

Iz Trsta

PREVAJAVCI PRI PRIZIVNEM SODISČU

Pravosodno ministrstvo je te dni izdalo odlok, s katerim so bili imenovani pri prizivnem sodišču v Trstu prevajavci in tolmači za slovenščino, srbohrvaščino in nemščino. Imenovani so bili: dr. Avgust Sfiligoj (za slovenščino), dr. Franc Baša (za slovenščino, srbohrvaščino in nemščino), Edi Košuta (za slovenščino in srbohrvaščino), dr. Dario Rustia-Traina (za hrvaščino), Remigij Starc (za slovenščino in srbohrvaščino) in Egon Donnersberg (za nemščino).

Bodimo prava velika družina

(Nadaljevanje s 1. strani)

Jim jo morda drugi in jih navezali na drugo narodno skupnost. Mislimo, da ni treba navajati konkretnih primerov, vsakdo jih pozna.

Posameznik res ne more veliko storiti, včasih je tudi oviran zaradi raznih pomislekov ali ozirrov. Toda kdo nam brani, da se povežemo in skupno organiziramo tako pomoč? To naj bi bila ena izmed nalog Slovenske skupnosti, če hoče po pravici nositi to ime, a še bolj kot naloga določene politične organizacije je to naloga nas vseh, posebno ljudi krščanskega prepričanja, socialne miselnosti in žive narodne zavesti. V vsaki fari naj bi ustanovili skupino s sodelovanjem duhovnika in učiteljstva, ki bi skušala z ljubeznijo skrbeti za tiste, ki so potrebni naše pomoči in navsveta: za zapuščene mladostnike, za zaostale otroke, za osamljene stare ljudi, za vdove in sirote, ki se znajdejo ob nenadni smrti svojega rednika v materialni in duhovni stiski. Ustanovimo si »Slovensko družino«, preko katere naj seže do teh ljudi naša ljubezen!

To je samo predlog, ki pa je vreden, da razmislimo o njem.

Lurdski list o slovenskih romarjih

Lurdski cerkveni štirinajstdnevnik »Journal de la Grotte« je prinesel v svoji 18. številki z dne 8. septembra celostransko poročilo o slovenskih romarjih. Poročilo, ki je opremljeno z dvema velikima fotografijama romarjev (zlasti romaric) v slovenskih narodnih nošah, pravi med drugim, da je bila to največja skupina romarjev iz Slovenije po drugi svetovni vojni. Vodil jo je ljubljanski pomožni škof Lenič. List je kar dobro poučen o slovenskem narodu in slovenski zgodovini, o kateri pravi, da je bila »razgibana tako nekdanj kot v novejšem času«.

V poročilu je tudi rečeno: »Romanje, katerega organizacija je bila zaupana agenciji »Putnik« v Ljubljani, je padlo v dni, ko je drugi udar v Pragi vznemiril ves svet, posebej pa še Slovence, ki so tako v jezиков-

nem kot v psihološkem pogledu tako blizu Čehom in Slovakom; zgodovina jih je pogosto združila v istem boju za njihovo nacionalno svobodo.«

Članek tudi pravi, da so Slovenci že zvesto sprejeli nove liturgične obrede, katerim so dale njihove veličastne pesmi hkrati nacionalni in katoliški značaj, »to se pravi, da se je liturgija, ki je skupna vsej Cerkvi, intimno povezala z njihovim narodnim značajem. Kajti kadar Slovenci pojejo, pojejo vsi, kar je začudilo vse romarje v Lurdu.«

List hvali tudi lepe slovenske ljudske noše ter poroča, da so Slovenci ob prihodu in odhodu iz Lurda peli svojo lepo pesem »Marija, skz življenje voditi srečno znaš«, ter navaja ta verz poleg prevoda tudi v slovenščini, brez napake.

F.J. * 35 SMRT V POMLADI

»Tu imaš večerjo,« je rekla s tihim glasom, v katerem je drgetal jok.

»Hvala lepa, mama,« je dejal. Rad bi ji bil rekel nekaj dobrega in nežnega, pa ni vedel kaj. Tiho je spet odšla iz sobe. Prižgal je luč in pojedel, kar mu je prinesla. Potem je spet legel in hitro zaspal, četudi mu je bilo še vedno tesno zaradi matere.

Drugo jutro se je odpeljal v Maribor, da bi govoril z ravnateljem. Bilo je še zgodaj, zato je skoro dve uri hodil po ulicah in po živilsčem trgu pred bogoslovjem, dokler se ni približala ura, ko je vedel, da ga bo dobil v pisarni. Še prej je stopil v cerkvico zraven bogoslovja, da bi nekoliko pomolil. Bila je zapuščena, saj je bil deloven dan in maše so že zdavnaj minile. Le nekaj kmetic, ki so bile že prodale, kar so prinesle na trg, je sedelo v klopih, ob katerih so stale prazne košare. Ko je vstopil, ga je zajel domčnostni vonj po

kadilu in svečah, po plemenitem lesu in škrobljenem cerkvenem perilu, ki se mu je bil zdel včasih tako trpek, zdaj pa mu je bil prijeten, kakor rahlo otožen spomin na leta, ki jih je preživel pod to streho, leta hrepenenja in notranje osamljenosti. Sedel je v zadnjo klop in skušal moliti, pa ni mogel. Gledal je podobo svetega Alojzija na oltarju, ki so jim ga med duhovnimi vajami tolikokrat stavliali za vzgled, in podobe drugih svetnikov in svetnic, ki jih je v teh preteklih dveh letih tolikokrat gledal, ter premišljal o tem, kar je nameraval storiti. Nič več ni tehtal svojega sklepa. Bil je trdno odločen za življenje, ki ga je klicalo in mamilo izmed teh debelih zidov, in zdaj, ko je bilo majtežje že za njim, ga ni moglo nič več zadržati. A vendar mu je bilo težko pri srcu. Nikogar ni imel, s komer bi se mogel pogovoriti od srca do srca, in pot pred njim je bila tako temna in negotova, toda ni se mogel več upirati klicu, ki ga je vabil nanjo. Slovo od vsega tega, kar je bilo oblikovalo njegovo dozorevajočo mladost in jo preželo s svojim trpkim vonjem, pa je bilo vendar težko.

Potem je vstal in pozvonil pri vratih bogoslovja. Odprla mu je debelušna sestra Elizabeta, ki je gospodinjala v kuhinji.

(Dalje)

I Tržaškega

Obisk v „kraški hiši“ v Velikem Repnu

Značilna »kraška hiša«, ki so jo odprli na praznik »kraške ohceti« v Velikem Repnu, je zdaj, kot znano, urejena kot muzej in odprta za javnost. Obiskali smo jo eno zadnjih nedelj in se prepričali, da je urejena naravnost vzorno, za kar zaslužijo vsi tisti, ki so se trudili za to, zahvalo naše in vse slovenske javnosti, ki je dobila tako nov spomenik svoje stare kmečke kulture.

Vsi prostori v hiši, od kleti do kuhinje in spalnice so takšni, kakor so bili v nekdanjih časih v tipični slovenski kraški domačiji. V kleti stojte sodi in videti je tudi nekdanje značilno orodje in priprave. V kuhinji so razpostavljeni stari krožniki, sklede, bakreno posodje in vse drugo, kar je spadalo v kraško kuhinjo. Seveda ne manjka niti ognjišča, iz katerega še diše napol sežgana polena, prekrita s pepelom. V spalnici pa vidimo preproste postelje in zibke, a tudi starodavne svete slike na stenah, velik molek na kredenci in drugo. Vse to nam vzbudi živo predstavo nekdanje kraške hiše in življenja v njej.

Tudi dvorišče z značilnim kamenitim vodnjakom je lepo urejeno, tako da smo kar razočarani, ko pogledamo v vodnjak in vidimo, da v njem ni »prave« vode.

Posebno zanimiv pa je muzej v značilni in po svoje lepi, čeprav preprosti kameniti stranski zgradbi, ki je služila nekdanj za skedenj. Že zgradba sama je vredna, da pride »v muzej«. Po naravnih iz kamena zloženih stenah v njej so razvrščeni mavčni odtisi raznih kamenitih spomenikov kraške kulture iz prejšnjih dob, od kmečkih portalov do kulturnih prizorov, krščanskih, in kot se zdi, tudi še predkrščanskih, npr. na značilni plošči, kjer človek moli sonce. Škoda je le, da ni pod temi spomeniki napisov, ki bi pojasnili, od kod so in v čem je njihova znamenitost. To bi bilo treba nujno oskrbeti, ali pa izdati brošurico (v

obeh jezikih), ki bi to pojasnjevala (kot tudi vse drugo, kar je v zvezi s »kraško hišo« in njeno opremo ter našo staro kraško kmečko kulturo sploh). Prepričani smo, da bi vsakdo rad kupil tako brošuro, če bi bila na razpolago zraven spominske (vpisne) knjige. Lepo bi bilo, če bi kateri od naših kulturnih delavcev napisal tako knjižico. Izdajatelj bi se že našel, gotovo bi bila zadruga, ki je poskrbela za to kraško hišo, sama zainteresirana na tem.

Marsikdo je že izrazil misel, da je škoda, da se ne zbirajo od obiskovalcev prostovoljni prispevki za vzdrževanje »kraške hiše« in za nadaljnje po bude v tem smislu. Gotovo bi večina obiskovalcev

rada kaj prispevala. Mogoče bi bilo dobro pritrčiti ali vzdreti kje pri vходу kakšno puščico ali skrinjico v ta namen.

Mnogi pa so tudi že izrazili bojazn, da ne bi stari in tudi dragoceni predmeti v »kraški hiši« zamikali tatov, ki jih nikdar ne manjka. Zato bi bilo potrebno, da je v času obiskovanja hiše vedno kdo navzoč v prostorih, ki bi pazil, da ne bo nič izginilo.

Spominska knjiga v muzejskem prostoru dokazuje, da je obiskalo hišo in muzej že veliko število ljudi, na stotine in stotine. Veliki Repen je dobil s to hišo znamenitost, na katero je lahko ponosen; in ne le naši Repenci, ampak vsi Kraševci naj bi iz tega spoznali, kako lepe so njihove stare kraške hiše. Zato naj jih ne bi pri povečavah in prezidavah uničevali ali celo podirali, ampak samo funkcionalno dopolnjevali in lepšali. Le v tem je pravi napredek. Škoda bi bilo, če bi grde nove hiše čisto skvarile lopi in dostojanstveni obraz naših kraških vasi F. J.

Škoda, ki jo povzroča divjad

Deželni odbornik za kmetijstvo Comelli je tedni odgovoril na vprašanje, ki ga je svoj čas postavil svetovavec Štoka o škodi, katero divjad povzroča tržaškim kmetovcem. Znano je namreč, da so posamezne lovske družine tudi umetno pomnožile število divjadi, ki povzroča zato občutno škodo v vinogradih, nasadih, travnikih itd. Kakih 100 kmetov je zato leta 1966 vložilo na lovsko zvezo zahteve za poročilo škode. Odbornik Comelli je priznal, da škoda obstaja, vendar je pristavil, da ni nobenega zakona, ki bi predvideval povračila škode, povročene od

divjadi. Ne glede na to so kmetijska nadzorništva dobila nalogo, naj ugotove škodo, hkrati pa se pripravljajo pravilnik o lovu, ki bo predvideval tudi ureditev tega vprašanja.

Svetovavec Štoka je v tej zvezi pripomnil, da bi morali zadevo urediti z zakonom. Dokler se pa to ne zgodi, naj se pri kmetijskem odborništvu ustanovi komisija, ki naj prouči kmetove prijave o škodi.

ZAHTEVE SKEDNJSOLCEV

V publikaciji, ki je izšla pred dnevi v Trstu z naslovom »Noi studenti« in so jo razdeljevali po slovenskih in italijanskih šolah, je na zadnji strani objavljenih šest zahtev srednješolskih študentov. Študenti zavračajo sedanj način poučevanja in predlagajo pouk, ki naj sloni na skupnem iskanju in v kritičnem odnosu do predmetov; predlagajo cikle predavanja — diskusij, ki naj dopolnijo šolski pouk; predlagajo, naj so profesorji časovno dalj časa vezani na šolo, da se lahko bolj posvetijo svojemu predmetu; ugotavljajo, da sedanj način ocenjevanja študentov zrelosti ne odgovarja potrebam časa; študenti zahtevajo, da so njihovi predstavniki prisotni pri vseh sklepanjih in sestankih profsorskega zbora in končno zahtevajo pravico do študija za vse sloje in do 18. leta starosti.

Tudi sicer prevladuje v listu umerjen ton, kljub mladostnemu frazarjenju in čeprav so ugotavljanja in izsledki tu in tam pretirani, kot recimo, da »današnja šola sploh ne dovoli mladim, da bi začeli misliti s svojo glavou; ali recimo, »naj bi v eni avli profesor razlagal Cicerona, v drugi pa naj bi bilo trudnim študentom dovoljeno plesati.«

V listu je tudi članek v slovenščini o problemih slovenske šole, in sicer o pomanjkanju tehničnih strokovnih šol v Trstu in v Gorici in o pomanjkanju primernejših tekstov. Govora je tudi o nujnosti srednješolske organizacije. Vsekakor je čudno, da se nekateri profesorji protivijo taki organizaciji, ki bi lahko uredila marsikakšne probleme. Na drugi strani pa ni prav jasna pozicija študentov, ko pravijo, »da pripravljamo organizacijo, ki naj bi združevala napredne študente.« V tej začetni fazi študentskih zahtev je slej ko prej potreben skupen nastop bolj naprednih, manj naprednih, ali sploh nič naprednih srednješolcev in je v tem slednjem še posebno treba nuditi možnost, da se soočajo s stvarnostjo in da obrazložijo svoja gledanja.

V NEDELJO NA OPČINAH PONOVI TEV IGRE »PEPČEK SE ŽENI«

Prosvetno društvo »Tabor« na Opčinah bo ponovilo v nedeljo popoldne v Prosvetnem domu na Opčinah veseligr v domačem narečju »Pepček se ženi«. Kot znano, je doživela krstna predstava zelo lep uspeh. Režira prof. Ivan Artač.

Začetek ob 17. uri. Če se hočete nasmejati in sprostiti, si oglejte to predstavo.

V soboto, 12. oktobra, bo ob 21. uri v dvorani prosvetnega društva Igo Gruden v Nabrežini uprizorjena kriminalna komedija

OSEM ZENSK

Igrajo člani p.d. Prosek-Kontovel. Režira Stane Rastresen.

Vljudno vabljeni!

Folklorni nastop pri odprtju »kraške hiše«

STOLETNICA ŠEMPASKEGA TABORA

V ponedeljek je povabil predsednik pravljalnega odbora za šempasko slavo Milo Vižintin zastopnike tiska na razgovor, kjer jim je razložil potek priprav in glavni spored za proslavo stoletnice šempaskega tabora, ki bo 20. oktobra.

Slavja se bodo začela že v petek zvečer ob 20. uri v kinodvorani Soča v Novi Gorici. Goriško gledališče bo priredilo v slogu in besedi prireditev, ki bo odgovarjala nekdanjim čitalniškim »Besedam«. Predvajali bodo Vilharjevo enodejanko »Poštena deklica«. Zbori bodo nastopali v tedanjih kostumih in peli skladbe taborskih skladateljev ob spremljavi glasbil tedanjega časa. V soboto se bo »Beseda« ponovila ob 19.30. Po prej pa bodo odkrili Lavričev spomenik na Erjavčevi cesti. Govoril bo muzejski ravnatelj dr. Marušič. V nedeljo ob 10. uri bo odkritje spomenika padlim borcem v Ozeljanu. Ob 11. uri bo odkritje taborskega spomenika na Veliki Otavi. Ob 14. uri pa bo taborsko zborovanje v Šempasu, kjer bosta imela slavnostna govora dr. Vidmar in dr. Vilfan. Nastopil bo tudi gledališki igralec Ferari z interpretacijo govora dr. Lavriča pred sto leti. Sledil bo bogat kulturni spored in potem ljudska zabava.

Prireditelji računajo, da se bo udeležilo te stoletnice najmanj deset tisoč ljudi. Odbor je izdal že posebne taborske značke in razglednice s sliko tabora pred sto leti.

GORIŠKO PREBIVAVSTVO

Dne 30. junija so našli v petindvajsetih občinah goriške pokrajine 140.611 stalno naseljenih prebivalcev. Žensk je 5641 več kot moških. Družinskih skupnosti so ugotovili 44.737.

Gorica šteje 43.603 ljudi. Ženske so tu di tu v večini, in sicer za 3.081 enot. Po številu prebivalstva sledijo Gorici Gradiška z 10.042 prebivalci; Ronki z 9963 in potem šele Krmin s 7.644 naseljenci.

Slovenske občine v goriški pokrajini pa imajo: Sovolnje 1774 rezidenčnih prebivalcev, Doberdob 1368 in Števerjan 824.

Naše osnovne šole

Osnovne šole na Goriškem so že v polnem šolskem življenju. Za razvoj šolstva, posebno slovenskega, so precej važne tudi številke o vpisanih otrokih. Seveda, gola številka in še manj kako številčenje z odstotki še ni varen odraz kvalitete našega šolstva, vendar se pa more iz padanja ali naraščanja števila šolarjev sklepati na življenjsko rast in narodnostno zavednost našega ljudstva.

V letošnjem letu smemo na splošno reči, da je število učencev v slovenskih šolah na Goriškem ostalo približno isto. Uradne statistike kažejo v začetku letošnjega šolskega leta 266 vpisanih v goriškem didaktičnem okrožju; to je za šest manj kakor lani.

Zvišalo se je število v obeh mestnih šolah, toda s pritokom iz vasi. Za po dva učenca se je zvišalo tudi število v Pevmi in na Plešivem. Bolesten je pa padec v Štandreu; to pa zato, ker so slovenski starši vpisali svoje otroke drugam. Za tem slabim vzgledom capljajo tudi v Doberdobu.

Doberdobsko didaktično ravnateljstvo izkazuje te številke: 191 letos, 190 lani. Porast

V Gorici se pripravljajo uresničitev marsikaterih načrtov za pospeševanje turizma. Doslej je bila največja težava za turistični razvoj pomanjkanje ustreznih gostišč in prenočevališč.

Od poletja sem se pa v tem oziru že nekaj izboljšuje. Gradijo se trije novi hoteli. Pri južni postaji je prvi že pod streho. Drugi bo na Korzu in je šele v delu. Načrti so izdelani še za tretjega, ki bo zgrajen na Tržaški cesti v bližini vojašnic in v bližini bodočega novega avtomobilskega obmejnega prehoda preko vrtojbskega in štandreškega polja.

Zgradil ga bo avtomobilski klub za 330 milijonov lir. Motel bo imel samo eno veliko poslopje. Spodaj v prikletju bo velika garaža za avtomobile, zgoraj pa moderni gostinski prostori in 48 dveposteljnih sob.

☆

Krmin

INDUSTRIJSKA PODJETNOST — TRGATEV

V soboto se je pripeljala v Krmin zelo številna delegacija zastopnikov lesne industrije z Reke. Vodil jo je tajnik reške gospodarske zbornice Ante Vidulič. Trgovski odposlanci so si ogledali že prejšnje dni različna lesna podjetja v tržaški in videmski pokrajini z namenom, da se pomnožijo trgovski in industrijski stiki med našo deželo in Hrvaško.

V Krminu so si lesni strokovnjaki in gostje, kakih trideset po številu, predvsem ogledali prenovljeno Prinčičevo tovarno po hištvu. Vodil jih je lastnik sam, ki jim je razkazal vse stopnje proizvodnje, od deske do spalnice, čeprav obnova velikega podjetja še ni dokončana. Obiskovavci so bili izredno zadovoljni in so poudarjali funkcio-

nalnost naprav in svojskega postopka izdelave. Pri poslovilnem kozarcu domačega brca je Prinčič podčrtal potrebo takih obiskov in stikov, ki bi koristili lesni industrijski podjetnosti.

Mi potrebujemo surovine, je izvajal, ki nam jih lahko nudi Jugoslavija. Delo pa bi se moralo še bolj razdeliti, tako da bi mi lahko uvažali tudi polizdelke. Vidulič se je iskreno zahvalil za ogled, pogostitev in strokovna izvajanja ter povabil Prinčiča, naj pride na Reko, da se vzpostavijo praktični stiki.

V našem okolišu se je trgategv že končala. Pridelka pa je povprečno dve tretjini lanskega. Po kakovosti pa ne bo vino tako slabo, kot so si nekateri predstavljali; posebno iz tistih vinogradov, kjer so vinogradniki imeli skrb, da so gnilo grozdje prej pobrali.

S kupčijo pa je tako, da so vinogradniki precej grozdja prodali vinskim predelovalcem. Cene so se sukale precej samovoljno. Zato se še bolj čuti potreba po zadružni kleti, da pride pridelovalec do poštenega izkupička. Sliši se, da bo konzorcij zadružne kleti uradno ustanovljen v najkrajšem času.

Plešivo

NASE RAZMERE IN TEŽNJE

V naših zaselkih smo Krminu za hrbtom, Bricem pa precej od rok. Vendar nas z obojimi povezujejo dobre asfaltirane ceste. Vsakdo bi mislil, da imamo tudi telefonsko povezavo s svetom. Pa ni tako! Že lansko jesen je posredovala krminska občina za napeljavo telefona v Plešivo. Pristojni oblastniki so zagotavljali, da bo kmalu napeljan. Izbrskali so celo nekatere akte iz leta 1964, ki pravijo, da je bil že tedaj obljubljen telefon. V začetku letošnjega leta so res prišli nekaj merit in iskat prostor za kabino, menda pri Sirku. Zdaj pa spet ni nič, ker za plešivski telefon baje ni denarja v nobeni državni postavki. In tako bomo še za naprej v brezžični zvezi s svetom.

Naša soseska bi tudi rada imela nedeljsko slovensko mašo pri Subidi. Tudi ta nam je bila že pred časom obljubljena, a se nič več ne sliši o tej maši pri naši starodavni cerkvi. Saj je tu nekaka zaobljubljena božja pot, ko je razsajala v starih časih tod huda kuga. Prošnje procesije romajo še danes v nedeljo po veliki noči iz Krmina v cerkev na Subidi. Občinarji s Plešivega, saj nas je okoli dvesto, prosimo cerkveno oblast, da bi tej naši težnji na kak način ustregla.

Pa še o naši šoli. Obiskuje jo letos deset šolarjev. Ni vendar se še najdejo tako nezavedni slovenski starši, da ne pošljejo svojih otrok v domačo šolo, ki stoji pred nosom, ampak raje v tujo v Krmin.

☆

Italijanski narodni dohodek bo po predvidevanjih narastel letos za 5%, kot predvideno v petletnem programu. Vendar so upali gospodarstveniki v večji porast, toda to upanje se je izkazalo za pretirano.

KONCERTNI VEČERI

V ponedeljek se je začela jesenska koncertna sezona v prostorih glasbene šole Città di Gorizia v Oberdanovi ulici. Ti glasbeni večeri ob ponedeljkih so dosegli prejšnja leta visoko umetniško raven in tudi udeležba glasbenih ljubiteljev je bila povoljna. V tej glasbeni dobi je na sporedu deset koncertov. Vstopnina za vseh deset večerov znaša 3000 lir, za dijake pa 1000.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pogovor s prof. Ivanom Artačem

Prinašamo pogovor s prof. Ivanom Artačem, ki je bil eden od nosilcev proslave stoletnice Čitalnice na Opčinah, za katero je pripravil in zrežiral igro »Pepče se ženi«, ki jo bodo v nedeljo ponovili.

Kdo je avtor igre »Pepček se ženi«?

Prosvetno društvo »Tabor« na Opčinah me je povabilo, da bi za proslavo 100-letnice Čitalnice pripravil dramski nastop domačih igralcev. Predložilo mi je besedilo, o katerem pa sem menil, da ni primerno za tako priložnost. Zato sem ga predelal ter postavil dejanje

iz nekdanje preteklosti na openska tla, da bi ga s tem približal času, v katerem so Openci ustanavljali Čitalnico. Tako je nastala nova dvodejanka »Pepče se ženi«.

Zakaj ste izbrali to igro v narečju?

Igra ni bila napisana v narečju. Ker pa je bila splošna želja, da bi ljudje videli in slišali nekaj domačega, smo se skupaj z igralci lotili te naloge. Narečno besedilo je pripravil Atilij Kralj, ki je zelo duhovito podal tudi glavnega junaka Pepčeta. Njemu se moramo poleg ostalih sodelavcev zahvaliti, da je ljudem predstava ugajala in doživela uspeh.

Se Vam zdi, da so naši ljudje še dovzetni za take igre?

Odgovor na vprašanje je enostaven. Narečno besedilo so zahtevali preprosti ljudje, katerim je igra ugajala. Dostavil bi še, da v tem ne smemo pretiravati. Tak nastop naj bi bili samo priložnostni in stoletnica Čitalnice nedvomno spada mednje.

Kakšne probleme ste morali reševati pri režiranju?

Naloga režiserja je, da s pametnimi igralci pripravi na odru enotno sliko dramskega dela. Pri tem naleti pri diletantskih skupinah na specifične ovire, ki pogojujejo uspeh. V našem primeru je šlo največ za težave glede skupnih vanj. Igraveci so bili namreč vezani na svoje poklicne delo in študij.

Kaj sodite o igralcih in igravkah?

Najprej bi pripomnil, da sem se z veseljem lotil naloge, ko so mi priporočili igralce, ki so znani domači prosvetni delavci še iz nekdanjih časov. Z vso prizadevnostjo so se vživeli v vloge ter jih podali po svojih najboljših močeh. Predvsem bi rad omenil g. Antona Kalca in g. Olgo Gulič, ki sta prepričljivo odigrala vloge čevljarja Fonzeja, oziroma Reze. Od mlajših sta se izkazala gđc. Pavla Kramar in g. Atilij Kralj. Slednji ima izrazit dar za komične vloge ter ga bomo gotovo še videli na naših odrih, saj je bil to komaj njegov prvi večji nastop. Potrudila sta se tudi Stanko Hrovatin kot Luka ter Ivanka Dolenc kot Tona.

Boste nadaljevali z uprizarjanjem takih ljučskih iger?

Odgovor ni odvisen od mene; pristavil bi le želeli bi bilo.

Kaj menite glede uprizarjanja miadinskih iger, glede na to, da ste pred kratkim ponovno postavili na oder »Slano vodo«? Kako je mladina sprejela to pobudo?

Na srednji šoli na Opčinah, kjer poučujem, sem se seznanil z g. Alojzom Cijakom, ki je bil dolgo časa nameščen na našem zavodu. Na zaključne šolske prireditve smo vedno skušali pritegniti čim več staršev, obenem pa dati tudi možnost mladim dijakom, da pokažejo svoje sposobnosti. Tu sva se večkrat znašla s Cijakom v prvi liniji. On mi je kot pisatelj preprostih ljudskih iger priskočil na pomoč, jaz pa sem njegova dela, polna ljudske modrosti in šegavosti, postavil z mladimi igralci na oder. Ljudem so te domače igre ugajale, saj smo jih morali večkrat ponoviti. Zadnja med temi je tridejanka »Slana voda«, ki je v okviru proslav stoletnice čitalnice doživela nov uspeh. Kaj naj rečem o mladini? Mladina skriva v sebi neizčrpne zaklade dobre volje, poguma in nadarjenosti. Treba se je približati, ji prikazati lepoto ciljev in uspeh ne izostane.

Še to bi radi vprašali: kakšno je Vaše mnenje o današnjih oblikah prosvetnega dela pri nas?

Današnji moderni čas je s svojim tehničnim napredkom že povsem zajel tudi naše kraške vasi. Ob večerih se ljudje zbirajo ob televizijskih in radijskih sprejemnikih in skoraj ne najdejo časa za pevske vaje in drugo prosvetno delo v društvih, ki so bila včasih zelo delavna. Ob nedeljah pa mnogi raje gredo s svojimi avtomobili na krajše izlete v bližnjo ali daljnjo okolico, kakor pa da bi se udeležili kulturne predstave v domači vasi. Pritegne jih morda le še zabavna prireditev s plesom, kjer je poskrbljeno za materialne ugodnosti. Mladina, ki je bila včasih mnogo bolj dovzeta za društveno življenje, sedaj napolnjuje kinodvorane, ali pa vse preveč nepremišljeno drvi z motornimi vozili po cestah, kjer

izpostavlja svoje življenje. Po vsem tem izgleda, da so se stare oblike prosvetnega delovanja, ki so nekoč pritegovala vaščane v društva, že preživele. Se veliko bolj zastarela pa so naša prosvetna središča. Modernih dvoran, kjer bi bile primerne za manjše prireditve, je na podeželju še vedno premalo. O sodobni opremljenosti društevni prostorov, kjer bi mladina našla košček domačnosti, pa raje ne govorim.

Kaj bi bilo potrebno storiti?

Iz prejšnjega sledi, da je treba poiskati finančna sredstva za primerno opremo društvenih prostorov. Poleg običajnega razvedrila, ki ga nudijo razne igre (šah in podobno), bi morala imeti društvena središča tudi manjšo knjižnico ter dnevno časopisje in primerne revije za branje. Ljudem bi morali nuditi več filmov, razna predavanja pa opremiti z diapozitivi. Glede predstav in iger bi pripomnil, da še vedno pritegnejo predvsem tiste, ki so izraz ljudskega mišljenja. Društvena središča naj bi bila tudi opremljena s primernimi športnimi napravami.

Kako naj bi po vaših izkušnjah reševali vprašanje prosvetne vzgoje pri mladini?

Italijanska šolska reforma, ki se opira na moderne pedagoške prijeme, daje šolnikom vsestranske možnosti za prosvetno vzgojo mladine. Cilj sodanje šole namreč ni natrpati znanje dijakom, ampak vzgojiti mladega človeka tako, da se bo koristno vključil s svojimi sposobnostmi v družbo. Na žalost so ta navodila preveč splošna ter se marsikateri šolnik ne znajde pri praktičnem izvajanju. Razen tega zavisi način prosvetne vzgoje tudi od okolja in stopnje šole. Šolniki bi morali težiti, da v mladini vzbudijo čim večjo ljubezen do branja. V ta namen bi lahko tudi pri nas organizirali v osnovni in nižji srednji šoli tekmovanja za bralne značke. Morda bi bila tudi izvedljiva tekmovanja med posameznimi šolami v znanju iz raznih predmetov. Važno sredstvo za poznejše delo na odrskih deskah pa so nastopi iz deklamacijami, pevskimi točkami in še predvsem zaključne šolske prireditve. Na tem področju pa smo dosegli že lepe uspehe, saj je ni skoraj slovenske osnovne šole na Tržaškem, ki ne bi ob koncu šolskega leta razveselila starše z nastopi njihovih otrok. Zeleti je le, da bi se to nadaljevalo.

Mednarodni knjižni semenj v Frankfurtu

V Frankfurtu na Nemškem je bil poleti odprt 20. mednarodni knjižni semenj. O pomembnosti te kulturne prireditve povedo nekaj že gole številke. Razstavni prostor je meril 36 tisoč kvadratnih metrov. Obiskovalcev, ki so knjige tudi kupili ali kako drugače doprinesli nekaj k uspehu razstave, je bilo 180 tisoč; morda enako število so našli mimoidočih in bolj radovednih obiskovalcev.

Važnejši kot te številke in zunanji okvir je pa psihološki prerez te razstave. Zanimivo za sedanje kulturno-politično raven bravec je namreč vprašanje, po kakšnih knjigah je bilo največ povpraševanja, ali drugače zastavljeno, kakšno vsebino iščejo bralci v knjigah.

Ob ocenah razstavljenih del in iz izbire pokupljenih knjig so knjigotroški psihologi ločevali knjižnega uporabnika ali povprečnega bralca od umetniškega lepokusca. Bravec, ki bi segali po knjižnih stvaritvah s čisto umetniško vsebino, je vedno manj. To so le izbranci. Poezija, pa tudi povest in roman nista več tako cenjena. Zato se opaža, da usmerjajo mojstri besedne umetnosti svojo pisateljsko dejavnost v drugo smer, in sicer v razglabljanje in opisovanje sočasnih perečih vprašanj. Vračamo se v esejistiko, kar pričajo tudi mnogi naši literarni obzorniki, ki so le v manjši meri ostali literarni.

In zopet to ni krivda ne uredništev ne pisateljev, marveč okusa in teženj bravec, katerim morajo ustreči slovstveni časopis in njegovi sodelavci. Prav to, kakšen je okus in kakšne so teženje čitajočega občinstva, je pokazal frankfurtski knjižni semenj.

Ljudje, izobraženci seveda, iščejo odgovora na aktualna vprašanja. Zanimala so jih dela, ki so se bavila s položajem in usodo Češkoslovaške ob sovjetskem napadu. Drugo zaželeno vprašanje izobraženih bravec so bile knjige o sodobnih revolucijah in revolucionarjih. V prvi vrsti so iskali knjige o Fidelu Castru in Che Guevari, ki je postal že mit brez trdne zgodovinske podlage.

Kot tretje zanimanje vzbujajoče vprašanje so se pojavila plemenska nasprotja in vstajanje drugih ras. Plemenska »apartheid«, politika v Južni Afriki,

protičrnska politika v nekaterih državah ZDA, je sprožila razumljivo zanimanje sodobnega povprečnega razumnika.

Prav tako segajo tudi po življenjepisih sedanjih državnikov od Ho-čiminha, Tita, do Pavla VI. in španskega Franca. Nazadnje pa, kar je še najbolj čudno, ljudje se zopet zanimajo za nove knjige o stari zgodovini.

Vse to velja v prvi vrsti za nemško čitajočo javnost. Podoben kulturni barometer bi bil potreben tudi za naše sedanje razmere na knjižnem trgu.

☆

Kulturne novice

Pri mariborski založbi »Obzorja« bo v kratkem izšel prvi del romana Vladimirja Kavčiča »Zrtve«. Zgodba se dogaja v Poljanski dolini med zadnjo vojno. Roman je napisan zelo iskreno.

☆

Bogdan Pogačnik je v zadnjem sobotnem »Delu« zanimivo opisal zborovanje, ki je bilo od 21. do 25. septembra na goriškem gradu pod naslovom »Vrednote in funkcije tradicionalne kulture«, na katerem se je zbralo okrog 60 etnologov in pisateljev iz srednjeevropskih dežel, med njimi Slovenci Emilijan Cevc, Uroš Krek, Niko Kuret, Milko Matičetov, Vilko Novak in Valens Vodušek.

☆

Državno učiteljske »Anton Martin Slomšek« s slovenskim učnim jezikom v Trstu je izdalo »Izredno izvestje« za letošnje leto, na čast ravnatelju dr. Antonu Kacinu, ki odhaja v pokoj. Izvestje prinaša poleg šolskih poročil in podatkov več zanimivih literarnih razprav. O njem bomo še poročali.

☆

Boris Pahor ima v tisku knjigo svojih »Glose«, ki so vzbudile v slovenski javnosti toliko pozornost in jo razgibale.

☆

Na Opčinah pripravljajo literarni večer tamkaj bivačih slovenskih pisateljev.

ŽENA IN DOM

Otrokov razvoj v drugem letu

Ceprav je otrokov prvi rojstni dan velik družinski praznik, ne bi mogli reči, da predstavlja ta datum pomembnejšo prelomnico v otrokovem razvoju. Kljub temu, da je otrok v tem času uradno prenehal biti dojenček, mu je po svojem vedenju še vedno precej podoben. Šele v prvih mesecih drugega leta življenja, predvsem okoli 15. meseca, postanejo očitne spremembe v otrokovem razvoju. V tem času večina otrok dokončno shodi in njihova hoja postaja iz dneva v dan bolj gotova. Otrok z vsakim tednom bolje nadzoruje in obvladuje tudi druge mišice svojega telesa.

Predvsem pomembno za otrokov razvoj je urjenje roke. Otrok se nauči v prvem letu prijemanju predmetov, dočim se šele v drugem letu uvežba v izpuščanju predmetov. Znano je, da otrok v tem času rad meče predmete iz rok. Tako metanje predmetov je vaja za otroka. Z njo zadobiva ročno spretnost in postaja gospodar svoje roke. Vsakokrat ko vrže predmet iz rok, vežba usklajevanje dela in napetosti posameznih mišičnih skupin roke, od katerih se ene morajo krčiti, druge pa sprostiti. In ko že nejevoljni desetič pobiramo isti predmet, ki ga je malček vrgel na tla, ne smemo biti jezni, če se pri tem zadovoljno smehljajo. Njegovo zadovoljstvo pomeni, da je dobro opravil in je vesel, ker ga roka tako dobro uboga. Skoraj brez pomena je prepovedati otroku metanje predmetov po tleh. Ko bo otrok to veščino popolnoma znal in to se bo zgodilo v nekaj mesecih, ne bo več čutil notranje potrebe po metanju in bo ta za starše včasih neprijetna otrokova navada sama od sebe prenehala.

V drugem letu življenja prične večina otrok tudi kontrolirati svoje odvajanje in otrok postane vsaj čez dan čist. Danes ne priporočamo več materam, da bi otroke prezgodaj in na silo navajale na čistočo. Vemo namreč, da ima vsak otrok svojstven tempo dozorevanja. Eni so nekoliko hitrejši v svojem zorenju, drugi malo počasnejši, kar pa še nikakor ne pomeni, da se ne bodo prav

tako normalno razvijali kot prvi. To spoznanje se nam zdi izredno pomembno, žal pa mnogi starši niso seznanjeni z njim. Hudo so zaskrbljeni, če se sposobnosti njihovega otroka ne odvijajo strogo po pravilih, ki jih najdejo napisana v knjigah ali pa jih vznemirja dejstvo, da sosedov malček pri 18. mesecu že prosi za na posodo, dočim njihov enako star še vedno moči plenice.

V glavnem svetujemo staršem takole: če otroka do 18. meseca še niso poskušali navaditi na čistočo, je sedaj čas, da to poskusijo. Najbolje je, če skušajo najprej ugotoviti ritem otrokovih odvajalnih potreb in ga ob času, ko menijo, da bi moral otrok opraviti potrebo, posadijo na nočno posodo.

Če ima otrok mehko stolicco in če odvaja brez težav, se ne bo upiral. Pogoj za to pa je seveda tudi, da doslej še ni imel slabih izkušenj glade odvajanja, to se pravi da ga starši niso kaznovali ali prestrašili, če ni opravil potrebe v posodo. Če se otrok iz kakršnegakoli vzroka močno upira tem prvim poskusom navajanja na čistočo, je bolje počakati še dva ali tri mesece. V tem času bo otrok pozabil na svoj odpor do nočne posode in toliko napredoval v svojem razvoju, da bo navajanje na čistočo tako za starše kot za otroka manj težavno. Otroka smemo pustiti na nočni posodi le nekaj minut. Če se kljub temu, da že pozna njen pomen in ve, kaj od njega pričakujemo, potem, ko je sedel na posodi, podela v hlače, ga ne smemo zaradi tega oštevati. Obratno, ob uspešnih prvih poskusih navajanja na čistočo, je prav, da ga pohvalimo.

Dr. Anica Kos

KAJENJE MED NOSEČNOSTJO SKODUJE OTROKU

Profesor C. S. Russel, ravnatelj ženske klinike v Sheffieldu (Anglija) je po dolgotrajnih in natančnih preiskavah prišel do zaključka, da od tisoč novorojenčkov štirje umrjejo zato, ker so matere med nosečnostjo kadile.

V skupini mater kadilk je isti profesor ugotovil 31 odstotkov nepravilnih, prezgodnjih in mrtvih porodov, pri materah neka dilkah pa samo 14 odstotkov. Po njegovem mnenju je zanesljivo dokazano, da otroci mater kadilk tehtajo ob rojstvu precej manj, kakor je normalna teža novorojenčkov.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

USPEŠNO GOSTOVANJE BOROVIH NARASČAJNIKOV V KRANJU

Skoraj 40-članska skupina naraščajnikov Bora je preteklo nedeljo nastopila v Kranju proti tamkajšnjemu Triglavu. Odigrali so srečanje v košarki in se pomerili v atletiki.

Košarkarsko srečanje je bilo zelo izenačeno in mladi borovci, ki se vneto pripravljajo na bližnje prvenstvo naraščajnikov, so ga osvojili z razliko ene same točke 30:29. Za Bor so nastopili mladi košarkarji: Francia, Pertot, S. Corbatti, W. Corbatti, Grgič, Sosič, Barazzutti, Sirca, Stokelj, Deško in Ljubič.

Kljub zmagi ekipa ni povsem zadovoljila. Precej slabi so bili v podajah in netočni v prostih streljih. Vendar igrali so borbeno in povsem zaslužili zmago ki pa bi bila lahko izdatnejša.

V atletiki so se domačini izdatno oddolžili za poraz v košarki. Vendar tudi naši niso razočarali in dosegli nekaj odličnih rezultatov. Deklice so postavile celo dva nova članska rekorda Bora. Ta podvig je uspel Rosani Škerlavaj, ki je z znakom 4,31 m postavila nov članski rekord Bora v skoku v daljino, in ženski štafeti 4x100 m s časom 64"5.

Tudi ostali borovci so večinoma izboljšali svoje

S TRŽAŠKEGA

ZA RAZPIS NATECAJA

Deželni svetovavec Slovenske skupnosti, dr. Štoka se je te dni s posebno interpelacijo obrnil na deželni zbor in se zavzel, da bi pristojni odbornik posredoval, naj bi ministrstvo za šolstvo razpisalo natečaj tudi za učitelje slovenskih osnovnih šol. Šolski skrbništvi v Trstu in Gorici sta pred kratkim razpisali natečaj za italjanske učitelje, ker je tako predvidevala ministrska okrožnica, nista pa mogli sprejeti enakega ukrepa za naše učitelje, ker ju omenjena okrožnica ni za to pooblastila. Zanimivo pa je, da je ista okrožnica predvidela posebne norme za natečaje v Dolini Aosta in v Južnem Tirolu, kjer živita francoska in nemška manjšina, medtem ko je povsem prezrla našo manjšino.

Kot znano, je tako na Tržaškem kot na Goriškem več učiteljskih mest prostih in bi bilo zato pravično, da se čimprej razpiše natečaj, tako da bi omenjena mesta zasedli stalni učitelji.

Beneška Slovenija

Sovodnje NEKAJ POPRAVLJAJO

V našem okolišu se zdaj tu zdaj tam od časa do časa nekaj dela in popravlja, pa ne gre po navadi nič kaj od rok.

Priznati pa moramo, da se je vsaj v vasi Trčmun le nekaj naredilo. To je cesta iz vasi do pokopališča na hribu. Doslej se je bilo treba več kot pol ure pomikati tja gor po slabi poti, ki je bila pozimi in v dežju skoraj nedostopna. Pokopališče obiskujejo tudi tujci, ker je tam pokopan msgr. Trnko.

V sovodenjsko občino spada tudi Matajur, vas in hrib. Že leta in leta se govori o turističnem naselju na tem kraju, o vzpenjačah, smučiščih in hotelih. Najprej pa je treba zgraditi cesto od Matajurja do Bajte. Njena gradnja pa leze res po dolgih ovinkih prav počasi. Dolgo časa ni bilo slišati lopat in krampov na njej. Zdaj se spet nekaj sliši. Dokler ne bo ceste, tudi hotelov ne bo.

RAZPRAVA O POPRAVKIH USTAVE V JUGOSLAVIJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

rodnim skupnostim pravico do samouprave in dopušča človeku znatno mero svobode, tem večja, čim bolj se bodo počutili v njej. Počutili naj bi se čimbolj svobodno, čimbolj brez skrbi za svoj narodni razvoj in svojo narodno samostojnost ter kulturno individualnost in imeli zavest, da nič ne obvira njihovega gospodarskega ter socialnega razvoja in da je ta odvisen le od njih samih, od njihovega dela, izobrazbe in ustvarjalnosti.

Strah pred centralizmom in pojem centralizma sploh naj bi čimprej izginil iz medsebojnih odnosov jugoslovanskih narodov, in sedanji popravki ustave nudijo priložnost za to. S tem pa bo tudi utrjena v njih pripadnost jugoslovanskemu družbenemu sistemu in skupni zvezni državi, hkrati pa tudi obrambna volja in pripravljenost, kar je posebno važno v tem zgodovinskem hipu, glede na evropsko in svetovno dogajanje.

Bližnji popravki ustave in tudi že sedanje razprave o njih so edinstvena priložnost, da se vžge tudi v jugoslovanskih narodih tako navdušenje in taka ljubezen do svobode in neodvisnosti, kakor so ju pokazali Čehi in Slovaki v najbolj bolečih urah svoje zgodovine v tem stoletju in kakor so ju pokazali že tudi jugoslovanski narodi v boju proti tujim okupatorjem med zadnjo vojno. V bistvu ne gre toliko za tehnične podrobnosti kot za duha in vsebino ustavnih popravkov.

osebne rekorde, čeprav proti zelo močnim domačinom niso v nobeni panogi zasedli prvega mesta. V teku na 100 m (moški) je bil Boris Guštin s časom 12"9 četrti, prešenetil pa je komaj 12-letni Črt Šiškovič z zanj odličnim časom 14"5. V teku na 60 m (ženske) sta se zelo dobro izkazali Rosana Škerlavaj, ki je bila s časom 9" tretja, in Evelina Jeza, ki je s časom 9"6 zasedla četrto mesto. Najboljšo uvrstitev pa je dosegla Loredana Kralj, ki je v metu krogle zasedla z metom 7,71 m odlično drugo mesto in skoraj za cel meter popravila svoj osebni rekord. Naj omenimo še mlado borovko Purger, ki je bila v skoku v višino tretja z novim društvenim rekordom za deklice: 115 cm.

Za mlade atlete je prijetno gostovanje v Kranju pomenilo praktično konec sezone, za košarkarja pa je bila tekma proti Triglavu koristna preizkušnja za bližnje naraščajniško prvenstvo.

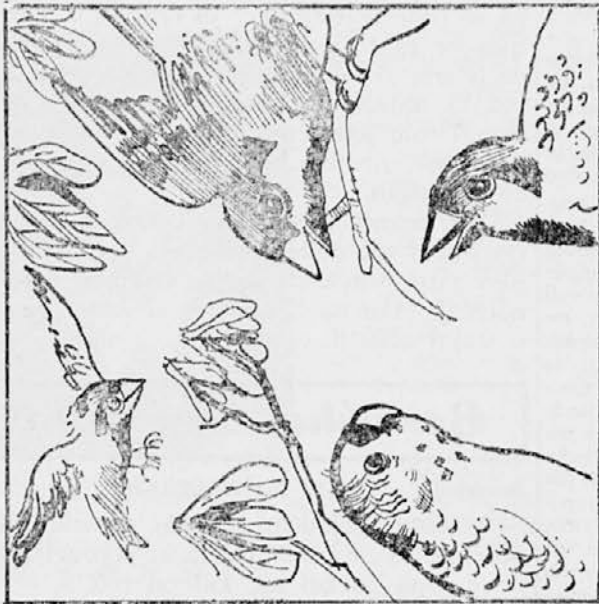
DRŽAVNI TURNIR V PARABIAGU

Državnega namiznoteniškega turnirja v Parabiagu pri Milanu sta se od Tržičanov udeležila Ukmar in Cattonar, člana nabrežinskega Sokola. Tako v dvojicah kot med posamezniki 3. kategorije sta se oba uvrstila med prvih 16. Njun prvi letošnji nastop je torej kar zadovoljiv.

6

ZGODBA O

Bučku

V tistem trenutku se je pripodila na drevo jata umazanih ptičev, ki se očitno niso prav nič ustrašili trobeče pošasti. Neznanško so vresčali, se kavsali in prekoptevali. Bučko jih je radovedno opazoval. Nenadoma pa so tudi oni zagledali njega. V hipu so umolknili in se nehali pretepati.

»Hej, polizanček, kaj pa počneš tukaj?« mu je eden zaklical.

Bučko je vtiudno odgovoril:

»Jaz sem papagaj Bučko, kdo ste pa vi?«

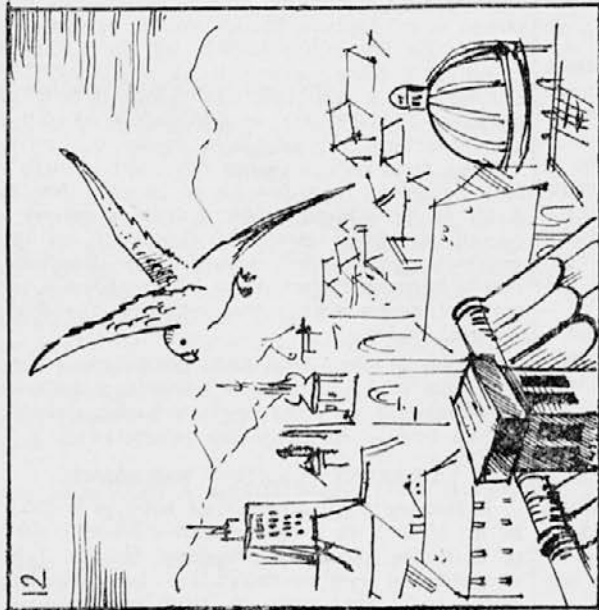
srečo pa so se drevesa naglo bližala. Ves zasopel je pristal na veji in se začel razgledovati.

Drevo je bilo prelepo. Imelo je mehke zelene liste. Tedaj pa je spodaj prihrumela svetla pločevinasta pošast in besno trobil:

»Tu! Tutule!

Bučku je zastal dih.

»Le kaj je to?«

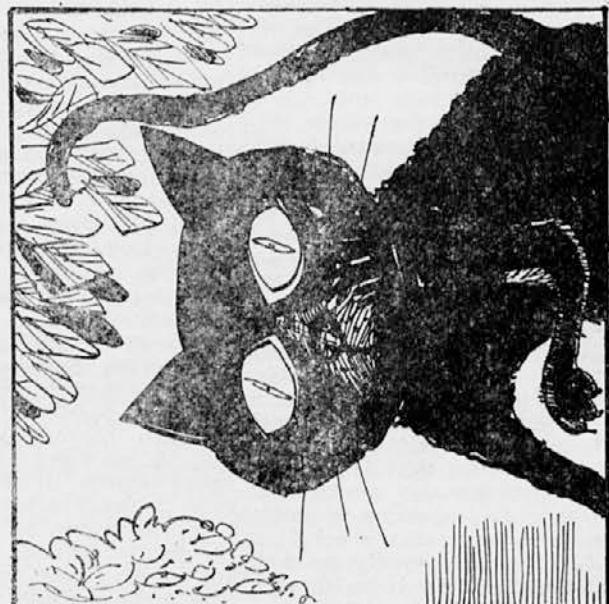

12. Bučkov prvi občutek je bil prelep. Letati v resnici pod sinjim nebom v zlati sončni svetlobi je bilo še mnogo lepše kot poslušati pripovedovanje sosedje soje. Letel je nad strnimi rdečimi strehami, v daljavi pa je zagledal velike zelene kope.

»To morajo biti drevesa,« je pomislil.

In napolnil se je tja.

Ze so ga bolele perutničke, saj ni bil vajen letanja, na

To je vrabce še bolj razjezilo.

»Tudi po človeško zna žlubodirati,« so zakričali in se zdaj resnično jezno zakadili proti Bučku.

Bučko se je bojevito naščeperil, vendar bi se pretep bržko ne kaj slabo končal zanj, če ne bi vrabci nenadoma odleteli. Začuden je pogledal za njimi in se oddahnil. Tedaj pa je nedaleč od sebe zagledal — mačko.

»Ha, Ha! Poslušajte tega pritepenca!« so zakričali, eden pa je prišel bliže in ga pocukal za rep.

Sedaj so mu vsi začeli nagajati. Vlekli so ga za perje, mu čivkali v uho in brili norce iz njega. Bučko se jih je komaj otrsel in sfrčal vžo višje.

»Prav nevzgojeni ste!« jim je zabrusil in da bi pokazal, kako je pameten, je še pristavil: »Jaka, Jaka!«

13. Ves trop se je začel smejati.

»Vrabci, ljubček, vrabci! Najbolj potepuški, najbolj prepirljivi, najbolj umazani! Navadni vrabci, brez zelenega perja!«

»Oli, prav čedni ste,« je bilo Bučku nerodno.

Zdaj je šele dregnil v osje gnezdo.